

ضرورت و اهمیت توسعه گردشگری در سواحل مکران (مطالعه موردی: شهرستان چابهار)

دکتر ناصر علیقلی زاده فیروزجایی

استادیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه مازندران

۱- چکیده

توسعه گردشگری در نواحی ساحلی از نظر همگان سریعترین نواحی در حال رشد گردشگری معاصر است. در میان تمام فعالیتهایی که در نوار ساحلی و نزدیکی سواحل صورت می گیرد، هیچکدام بیش از گردشگری و تفریح ساحلی از نظر حجم و تنوع در حال افزایش نیست. ماهیت متغیر این بخش و حجم آن، این نکته را که باید برنامه ها، سیاستها و طرحهای دولتی مربوط به گردشگری در سواحل را مورد توجه قرار دهد، الزامی می سازد. هدف از این پژوهش شناخت قابلیت‌های منطقه به لحاظ توسعه گردشگری و بیان ضرورت و اهمیت توسعه اشکال مختلف گردشگری می باشد. ناحیه مورد مطالعه در منطقه مکران و در جنوب شرقی استان سیستان و بلوچستان قرار دارد و به لحاظ جمعیتی این شهرستان جزء شهرستانهای کم جمعیت استان می باشد. نتایج پژوهش حاکی از آن است که این شهرستان با وجود جاذبه های طبیعی مانند سواحل بکر، موج فشان، گل فشان، باغ های میوه، فرهنگ بومی خاص و صنایع دستی زیبا جرو مناطق منحصراً به فرد ایران است که قابلیت فراوانی برای تبدیل شدن به قطب گردشگری را دارا می باشد و تاکنون از این قابلیت‌ها استفاده بهینه بعمل نیامده است بدین ترتیب با توجه به وجود جاذبه ها متنوع، توسعه گردشگری به لحاظ افزایش سطح درآمد، افزایش میزان اشتغالزایی جوانان و مانند آن از ضرورت برخوردار می باشد.

واژگان کلیدی: گردشگری- گردشگری ساحلی= ساحل مکران- چابهار

۲- مقدمه

از زمان های گذشته سواحل دارای ارزش و اهمیت خاصی بوده و محل رشد و شکوفایی تمدن ها و مقصد سفر های بحری بوده است و امروزه نیز نقش و اهمیت سواحل دریا و موقعیت استراتژیک آن به لحاظ مسائل اجتماعی، اقتصادی، سیاحتی و... بسیار آشکار است و سواحل دریا به عنوان یکی از مهمترین مراکز اقتصادی و صنعتی در رشد و شکوفایی هر کشور مطرح است (ذوالفقاری، ۱۳۸۴، ۷۲). نواحی ساحلی به سبب کاربری ها و نقش های حیاتی که در فعالیتهای اقتصادی انسان دارد بسیار مهم هستند به طوری که حدود ۶۰ درصد جمعیت دنیا در سواحل سکونت دارند به علت تراکم زیاد جمعیت در نواحی ساحلی فشار ناشی از فعالیت ها و مداخلات انسان در این نواحی شدیدتر است همچنین به واسطه تداخل سیستم های اقتصادی، اجتماعی و طبیعی سیستم های مدیریت و کنترل موجود مناطق ساحلی تحت تاثیر فرایندهای پیچیده ای قرار دارند و در حال تغییر و تحول دائمی هستند و عموماً از نظر ساختمانی نیز اکوسیستم پیچیده ای را تشکیل می دهند بنابراین تصمیم گیری و مدیریت سواحل نیازمند دانش و اطلاعات کافی از سواحل می باشد (علیمحمدی سراب و اشرفی، ۱۳۸۴، ۶۷).

طول سواحل دنیا مجموعاً ۳۴۰ هزار کیلومتر برآورد می شود این ناحیه از نظر تغییرپذیری و تداخل فعالیت های انسان، اقتصاد و اکولوژی مهمترین و حیاتی ترین ناحیه محسوب می شود جنگل، آبهای ساحلی، تالاب ها، تل ماسه ها، مواد معدنی، ذخایر هیدروکربنی ها، موجودات زنده خشکی و دریایی از مهمترین منابع ساحلی هستند (علیمحمدی سراب و اشرفی، ۱۳۸۴، ۶۷). از طرف دیگر براساس پیش بینی های پوو^۱، ۷۵ درصد جمعیت دنیا تا سال ۲۰۲۰، در ۶۰ کیلومتری از خط ساحل زندگی خواهند کرد (Phillips and Jones; 518; 2006) براین اساس برنامه ریزی و مدیریت ساحلی در راستای توسعه پایدار از اهمیت و ضرورت برخوردار است.

در میان فعالیتهای اقتصادی ساحلی، گردشگری ساحلی نیز یکی از بزرگترین فعالیتهای اقتصادی جهان است که با رشد شتابنده خود به فعالیتی چند منظوره مبدل گشته است به طوری که توسعه گردشگری و تفریحات مربوط به آن از عوامل موثر در شکل گیری توسعه نواحی ساحلی و تامین کننده مزایای مستقیم و غیر مستقیم اقتصادی برای جامعه میزبان است (شکرگزار، ۱۳۸۹، ۲۱۹). گردشگری ساحلی از نظر همگان سریعترین نواحی در حال رشد گردشگری معاصر است (Hall and Page, 2002, 283). مفهوم گردشگری ساحلی طیف کاملی از گردشگری، فراغت و فعالیتهای تفریحی را که در نواحی ساحلی و آبهای نزدیک ساحل روی می دهد، در بر می گیرد. براین اساس عرضه محصولات گردشگری ساحلی شامل اسکان، غذاخوری، صنعت محصولات غذایی، خانه های دوم و زیرساخت پشتیبان توسعه ساحلی (مثل خرده فروشی ها، اسکله و تأمین کنندگان فعالیت ها) را شامل می شود (Ibid, 284) در واقع همان گونه که اداره ملی جو اقیانوس ایالات متحده اشاره می کند، در میان تمام فعالیتهایی که در نوار ساحلی و نزدیکی سواحل اقیانوس صورت می گیرد، هیچکدام بیش از گردشگری و تفریح ساحلی از نظر حجم و تنوع در حال افزایش نیست. ماهیت متغیر این بخش و حجم آن، این نکته را که باید برنامه ها، سیاستها و طرحهای دولتی مربوط به گردشگری در سواحل را مورد توجه قرار دهد، الزامی می سازد. در واقع تمام مسائل مربوط به سواحل به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر گردشگری و تفریح در سواحل تاثیر می گذارند. آب سواحل، زیستگاههای ساحلی بهداشتی و محیط امن و لذت بخش، از عوامل اساسی در گردشگری ساحلی موفق می باشد. به همین صورت در تجربیات تفریحی منابع زیستی غنی در دریا از اهمیت حیاتی برخوردار هستند.

همچنین امنیت در مقابل خطرات ناشی از مخاطرات محیطی سواحل، پیش نیاز گردشگری ساحلی پایدار در دراز مدت است، Hall and Page, 2002, (284).

۳- مبانی نظری

به طور ذاتی نواحی ساحلی برای انسان ها جاذب و از پتانسیل لازم جهت جذب گردشگران برخوردار می باشد در واقع گردشگری ساحلی از مهمترین زیر بخشهای طیف گردشگری و به عنوان منبع جهت ارزش افزوده و درآمد در روستاها و شهرهای ساحلی مورد توجه قرار گرفته است در واقع سواحل کشور حلقه ارتباط بین دریا و خشکی هستند و در طول تاریخ از جمله منابع حیاتی به شمار می آیند چرا که همیشه در جهان بهره برداری از این منابع مورد توجه افراد مختلف بوده است مسلماً استفاده صحیح و علمی و برنامه ریزی شده از منابع و جاذبه های گردشگری سواحل دریایی می تواند سبب پایداری آنها گردد (سرای، ۱۳۷۸، ۷۵).

با رشد گردشگری ساحلی، همه ساله تفرجگاههای جدیدی در برخی از کشورهای منطقه در حال گسترش است این صنعت اصولاً بر مبنای استفاده از منابع طبیعی، همچون سواحل ماسه ای، دریای شفاف، محیط دوست داشتنی و... پایه گذاری شده است و هم اکنون طیف گسترده ای از تسهیلات امروزی به منظور ارایه اقامتی آسوده و لذت بخش از فعالیتهای تفریحی متنوع در ساحل ایجاد شده اند این تسهیلات انسان ساخت اگرچه با صرف سرمایه هنگفت ایجاد شده اند. ولی افزایش قابل ملاحظه ای در کیفیت گردشگری منطقه در امتداد کرانه دریا بوجود آورده اند (پوروخسوری، ۱۷، ۱۳۸۰).

بر این اساس توسعه گردشگری ساحلی وابسته است به کیفیت ساحل، ویژگیهای فیزیکی، چشم انداز ظاهری ساحل، چشم انداز فضاهای حاشیه ای در ساحل، امنیت جانی و مالی گردشگران، ایجاد جاده ها و سهولت دسترسی گردشگران برای گذران اوقات فراغت و فراهم آوردن امکاناتی جهت پیاده روری در سواحل. بدین ترتیب با توجه به ظرفیتهای موجود در سواحل دریا و رودخانه ها مجموعه ای از فعالیتهای گردشگری - تفریحی مانند غواصی، سفرهای دریایی، تاسیسات اقامتگاهی، رستوران ها و بازار کسب و کار و خرده فروشی را می توان در چنین مکان هایی ایجاد کرد همچنین ماهیگیری تفریحی یکی از مهمترین فعالیتهای گردشگری ساحل است که امروزه در برخی از مناطق دنیا به عنوان یک گونه از گردشگری محسوب می شود به عنوان مثال در سواحل امریکا امروزه گردشگری، ماهیگیری در کنار دیگر فعالیتهای فراغتی ساحل باعث ایجاد مشاغل مختلف و درآمدزایی شده است و اقتصاد جامعه محلی را ارتقا می دهد (مطیعی لنگرودی و حیدری، ۱۳۹۱، ۲۳).

فعالیتهای گردشگری و تفریحی از جمله فعالیتهای متداول در محیط ساحلی می باشد به طور نمونه در هاوایی بیش از ۸۰ درصد گردشگران سالانه این جزایر، در فعالیتهای تفریحی و گردشگری در محیط ساحلی جذب شده اند. از طرف دیگر از ۳۰ درصد خانوارهای هاوایی حداقل یک نفر آنها در فعالیت تفریحی ماهیگیری جذب شده اند درآمد ناخالص ملی حاصل از گردشگری ساحلی در برخی کشورهای پیرامون کاراییب به بالاتر از ۷۵ درصد می رسد (needham and szuster; 2011;732).

توسعه گردشگری ساحلی نقش قابل ملاحظه ای در رشد اقتصادی برخی از کشورها نظیر مالدیو، اندونزی، مالزی، فیجی و فیلیپین داشته است. در واقع این فعالیت منبع اصلی کسب ارز خارجی در این کشورها می باشند (خانی و همکاران، ۱۳۸۸، ۵۷).

۴- تجربیات گردشگری روستایی

در اروپا، گردشگری در تمامی مناطق گسترش یافته و به عنوان ابزاری برای مقابله با چالشهای اجتماعی و اقتصادی نواحی روستایی، بر آن تأکید شده است، به خصوص مناطقی که دچار افت در فعالیت های سنتی کشاورزی شدند. گردشگری همچنین مقادیر قابل ملاحظه ای از اعتبارات ساختاری اروپا را به خود اختصاص داده است. به عنوان نمونه، این گونه تخمین زده شد که ۵/۵ درصد از اعتبارات ساختاری اتحادیه اروپا که به نواحی «هدف اول» (به لحاظ ساختاری رو به افول) در فاصله سال های ۱۹۸۹ تا ۱۹۹۳ اختصاص یافت، در طرح های ویژه توسعه گردشگری سرمایه گذاری شد در حالیکه در فاصله سال های ۱۹۸۴ تا ۱۹۹۹، ۷/۳ میلیارد از اعتبارات ساختاری، به توسعه گردشگری اختصاص یافت. به بیان جزئی تر، یک سوم طرح های اصلی مربوط به گردشگری بودند (Sharpley. 2000. 233). مسئولان گردشگری تخمین می زنند که گردشگری روستایی ده تا بیست درصد کل فعالیت گردشگری را به خود اختصاص می دهد. (Kastenholz, 2002, 48).

در سال ۲۰۰۰ این گونه تخمین زده شد که در انگلیس کل فعالیت گردشگری، ۶۴ میلیارد دلار درآمدزایی داشته که ۴ برابر بیش از درآمدزایی کل بخش کشاورزی بوده است و اکنون حدود ۷ درصد اشتغال کشور را به خود اختصاص می دهد. در نواحی روستایی، گردشگری ۱۲ میلیارد دلار درآمدزایی در سال دارد که حدود ۳۸۰۰۰۰ هزار نفر را در ۲۵۰۰۰ فعالیت کوچک، به کار گرفته است (Hall et al, 2005, 176).

توسعه گردشگری روستایی در کشور اسپانیا به اواسط دهه ۱۹۸۰ بر می گردد (Hall et al, 2005, 42). همچنین این کشور، به عنوان مهمترین مقصد گردشگری ساحلی اروپا، فرصت های جدیدی را در نواحی روستایی خلق کرده است (Edmunds, 1999, 42).

نواحی روستایی در آمریکای شمالی مدتهاست که با باجاذبه هایی نظیر مزارع کشاورزی، نواحی کوهستانی و ساحلی، مورد علاقه گردشگران داخلی و خارجی قرار گرفته است. بدین ترتیب به خاطر تنوع فرهنگی و طبیعی در نواحی روستایی آمریکای شمالی، فعالیتها و جاذبه های بسیار متفاوتی، برای گردشگران وجود دارد براساس مطالعه ای که توسط انگلیش^۲ و همکاران در سال ۲۰۰۰ صورت گرفت حاکی از آن است که بیش از ۶ درصد مشاغل یعنی دو برابر میزان متوسط در کشور، مبتنی بر گردشگری است در ۳۷۲ بخش روستایی، درصد درآمدهای خالص از هزینه صرف شده توسط بازدید کنندگان غیرساکن، حداقل ۲ درصد درآمد کل می باشد (Hall et al, 2005, 42).

طرح توسعه گردشگری روستایی در سنگال یک نمونه موفقیت آمیز از سیاست گردشگری ملی است این طرح عنوان طرحی موفق، منافع چشمگیری برای مردم محلی ایجاد کرده است (سازمان جهانی جهانگردی، ۱۳۷۹، ۱۹۸). این طرح از طرف تعاونیها برای توسعه گردشگری روستایی انجام شد و سودی که به تعاونی ها تعلق می گرفت توسط هیئت مدیره ای متشکل از اعضای منتخب روستا توزیع تا برای ایجاد تسهیلات محلی مانند کلینیک های بهداشتی، کانون جوانان و مدارس و همچنین شروع فعالیتهای تجاری جدید مانند کاشت سبزیجات، پرورش دام، ماهیگیری و صنایع دستی هزینه می شد. بدین ترتیب این فعالیتها برای جوانان روستایی اشتغال زیادی ایجاد می کرده این طرح با همکاری مسئولان روستا و ساکنین آن به صورت موفقیت آمیز اجرا گردید (اولادی قادیکلایی، ۱۳۸۳، ۸۱).

۵- محدوده مورد مطالعه

محدوده مورد مطالعه این تحقیق، شهرستان چابهار با تاکید بر نواحی روستایی واقع در سواحل مکران می باشد. این شهرستان در سواحل مکران و از شمال به شهرستان های ایرانشهر و نیک شهر، از سوی خاور به پاکستان، از جنوب به دریای عمان و از غرب به شهرستان کنارک محدود می گردد. مرکز این شهرستان، بندرچابهار است از دو بخش مرکزی و دشتیاری تشکیل گردیده است.

بندر چابهار به سبب قرار گرفتن در نزدیکی منطقه استوایی، از تغییرات دمای اندکی در فصول مختلف سال برخوردار است. بندر چابهار دارای بهترین کرانه اقیانوسی کشور و معتدل ترین هوای جنوب کشور است. گل فشانها، سواحل صخره ای و زیبا، مساجد زیبای محلی، بافت سنتی و زندگی دیدنی بلوچها با کپرهای خود، درخت انجیر معابد و آثار فراوان تاریخی از جمله جاذبه های توریستی این بندر زیبا هستند. بر این اساس و با توجه به محسوس نبودن فصول پاییز و زمستان و باقی ماندن سبزی درختان در این منطقه، فصول چهارگانه به فصل بهار تشبیه و منطقه به چهار بهار معروف گردیده است. نام چهاربهار رفته رفته به صورت چابهار تغییر شکل پیدا کرده است (مهندسین مشاور آرمان شهر، ۱۳۹۰).

این شهرستان در سال ۱۳۸۵ دارای ۴۱۵۹۱ خانوار و ۲۱۶۶۸۱ نفر جمعیت می باشد (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵). در این تحقیق از روش کتابخانه ای استفاده شده است.

جدول (۱) ویژگی های جمعیتی شهرستان چابهار

شهرستان	خانوار	جمعیت ۱۳۷۵	بعد خانوار	جمعیت شهری	جمعیت روستایی
چابهار	۴۱۵۹	۲۱۶	۵	۳۶	۶۴
	۱	۶۸۱	۲۰		

مآخذ: مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی سرشماری ها، ۱۳۸۵

۶- یافته ها:

سواحل مکران چه از نظر سیاست ناحیه ای و چه از نظر بازرگانی خارجی اهمیت دارد سواحل مکران که از بندر عباس تا گواتر است عرض جلگه ساحلی آن متفاوت و از چند جهت دارای اهمیت است: نخست اینکه از نظر بندر گاهی، اقتصادی و نظامی در بهترین موقعیت استراتژیکی قرار دارد و دیگر اینکه ارزش صییدگاهی بالقوه عظیمی دارد که پایگاههای صیادی موجود قادر به استفاده کامل از آن نیستند و علاوه براین به دلیل مساعدت های آب و هوایی زمین های کشاورزی موجود برای دوره های کشت متعدد استعداد قابل توجهی دارند (رهنمایی، ۱۳۸۹، ۱۰۹).

در گذشته در این ناحیه، سه نوع فعالیت اقتصادی؛ زراعت، دامداری و صیادی در سواحل براساس توان محیطی شکل گرفته و چرخه اقتصادی بسته یا نوعی اقتصاد معیشتی متداول بود در گذر زمان و در چند دهه اخیر با توسعه وسایل ارتباطی و گسترش روابط اجتماعی و اقتصادی به ویژه یا ایجاد منطقه آزاد چابهار و در نتیجه آن جذب مهاجر و توسعه گردشگری، این منطقه از انزوای محیطی خارج و در مدار ادغام با جامعه ملی و بازار وسیع آن قرار گرفته است بدین ترتیب

² English

در روند این دگرگونی، فعالیت منطقه آزاد چابهار به عنوان مرکز تجاری ارزشمند با تاثیرگذاری بر ابعاد اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و نظامی منطقه، نقش و جایگاه موثری را در سطح ملی، ناحیه ای به ویژه در سواحل مکران داشته است. به طوری که به لحاظ اقتصادی در کنارک و چابهار به عنوان شهرستان های ساحلی مکران، براساس نتایج آماری دو دهه اخیر، از تعداد شاغلین بخش کشاورزی کاسته شده و بر تعداد شاغلین بخش دوم و سوم (صنعت و خدمات) افزوده شده است.

اگر چه توسعه گردشگری عمدتاً بعد از ایجاد منطقه آزاد چابهار مورد تاکید قرار گرفت، ولی به دلایل متعدد نظیر دور بودن چابهار از مرکز، شایعه ناامنی منطقه، فاصله زیاد از کانون های گردشگری و... تاکنون گردشگری در چابهار به ویژه در روستاهای سواحل مکران رشد قابل توجهی نداشته است. به طوری که در مجموع برآورد می شود، ۱۵۰ هزار نفر گردشگر در سال، وارد منطقه چابهار می شوند (حاجی نژاد و همکاران، ۱۳۸۷، ۱۰۴) از طرف دیگر نتایج مطالعه دیگری حاکی از آن است که در بین سه منطقه آزاد (کیش، قشم و چابهار) کمترین میزان جذب گردشگران داخلی و خارجی به ترتیب با ۳۰ و ۱۳ درصد مربوط به شهرستان چابهار بوده است (ابراهیم زاده و آقاسی زاده، ۱۳۸۸، ۱۲).

به طور کلی منابع و جاذبه های متنوع و غنی طبیعی و فرهنگی در نواحی روستایی سواحل مکران به ویژه در چابهار وجود دارند که توسعه گردشگری این محدوده را بسیار با اهمیت و ضروری می نمایند. یکی از مزیت ها و قابلیت های نواحی روستایی سواحل مکران و به ویژه چابهار به لحاظ گردشگری، مزیت اقلیمی آن می باشد. بررسی اقلیمی برای توسعه توریسم امروزه از الزامات این بخش می باشد. در واقع فصول مختلف سال و شرایط اقلیمی محدوده های معینی از سال، عامل مهمی در انتخاب محل توسط گردشگران است. شهرستان چابهار به توجه به قرار گرفتن در نزدیکی کمربند استوا از آب و هوایی گرم و مرطوب بهره می برد این مشخصه در فصل سرد سال از اهمیت بالایی برخوردار است. بطوری که همزمان اردیبهشت با ۳۰-درجه، شهرستان چابهار از آب و هوای مطلوب برخوردار است. براین اساس نواحی روستایی سواحل مکران به واسطه وجود شرایط اقلیمی مطلوب، دوره پیک گردشگری معکوسی با وضعیت عمومی گردشگری کشور دارد. به عبارتی در دوره های رکورد گردشگری کشور به دلیل شرایط اقلیمی، این منطقه دارای آب و هوایی بسیار مطبوع جهت انجام فعالیت های گردشگری می باشد. این بزرگترین امتیاز برای توسعه فعالیت های گردشگری در فصل سرد سال است. در این زمینه آگاهی دادن به گردشگران با توجه به برنامه ریزی کاربردی برای این بخش نباید فراموش شود. چون مسئله مهم برای گردشگران خارجی و داخلی این است که بدانند منطقه مورد نظر آنها دارای چه شرایط آبی و هوایی است و محدودیت ها و پتانسیل های آن چیست؟ و فصل مناسب سفر به نقاط مستعد گردشگری به لحاظ شرایط مساعد و بدون خطر جوی در چه زمانی است؟.

این ناحیه جاذبه های متنوع و متفاوتی از ساحل صخره ای، جنگل حرا، کوه های مریخی، تالاب لیبار، ویرانه های تیس کوبان، قلعه های متعدد نظیر (تیس، پیروزگرد، بلوچ گت، انوشیروان سنگان و باتل) سدهای تیس، جاذبه های منحصربفرد و بی نظیر سواحل دریای عمان، فعالیت های صیادی، بازار سنتی فجر، منطقه تحت حفاظت گواتر با حیات وحش نادر، به همراه پدیده های جالب گلفشان ها را در خود جای داده است. بدین ترتیب برنامه ریزی و مدیریت توسعه گردشگری جهت جذب گردشگران داخلی و خارجی به ویژه توسعه انواع گردشگری، (ژئوتوریسم، گردشگری تاریخی، گردشگری روستایی، اگروتوریسم و...) تبدیل آن به قطب بین المللی گردشگری دنیا در راستای ایجاد اشتغال و درآمد بیشتر و زدودن چهره فقر ضرورت دارد.

۸- نتیجه گیری:

در میان فعالیت های اقتصادی ساحلی، گردشگری ساحلی نیز یکی از بزرگترین فعالیت های اقتصادی جهان است که با رشد شتابنده خود به فعالیتی چند منظوره مبدل گشته است در واقع مناطق ساحلی یکی از سریع ترین نواحی در حال رشد گردشگری به شمار می آیند. به طوری که توسعه گردشگری و تفریحات مربوط به آن از عوامل موثر در شکل گیری توسعه نواحی ساحلی و تامین کننده مزایای مستقیم و غیر مستقیم اقتصادی برای جامعه میزبان است. شهرستان چابهار دارای جاذبه های متنوع تاریخی، ژئوتوریستی، فرهنگی، روستایی، ساحلی و... می باشد و تاکنون از این قابلیت ها در راستای ایجاد اشتغال، درآمد، افزایش سطح آگاهی مردم، افزایش سطح مبادله فرهنگی و... استفاده بهینه بعمل نیامده است بدین ترتیب برنامه ریزی و مدیریت توسعه گردشگری جهت جذب گردشگران داخلی و خارجی به ویژه توسعه انواع گردشگری، (ژئوتوریسم، گردشگری تاریخی، گردشگری روستایی، اگروتوریسم و...) تبدیل آن به قطب بین المللی گردشگری ضرورت دارد. همچنین مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی (ICZM^۳) که روندی دولتی و شامل چارچوبی قانونی است می تواند طرح های توسعه و مدیریت گردشگری ساحلی را در این منطقه تضمین کند.

۹- منابع و ماخذ:

³ Integrated Coastal Zone Management

۱. ابراهیم زاده، عیسی و آقاسی زاده عبدالله؛ تاثیر منطقه آزاد چابهار بر توسعه گردشگری حوزه نفوذ آن، فصلنامه علمی و پژوهشی جغرافیا و توسعه، سال نهم، سال ۱۳۹۰.
۲. اولادی قادیکلائی، جعفر، طرح مطالعه جایگاه صنعت توریسم در اقتصاد مازندران و تعیین زمینه های سرمایه گذاری بخش خصوصی در این صنعت، سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، ۱۳۸۳.
۳. پوروخشوری، سیده زهرا، راهکارهای توسعه بهینه زیست محیطی در گردشگری ساحلی، انتشارات سازمان حفاظت محیط زیست، ۱۳۸۰.
۴. حاجی نژاد، علی؛ مصطفوی، سید محمد حسن؛ اولاد، محمود و محمد زاده، پرویز؛ بررسی مزیت سرمایه گذاری در گردشگری روستایی مطالعه موردی: روستای تیس در منطقه آزاد چابهار، مجموعه مقالات همایش ملی توسعه سرمایه گذاری در گردشگری، پژوهشکده اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۸۷.
۵. خانی، فضیله، قاسمی و سمنه جانی، ابوطالب و قنبری نسب، علی؛ بررسی اثرات گردشگری ساحلی با تاکید بر نظر سنجی از خانوارهای روستایی؛ فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیای انسانی؛ سال اول، شماره چهارم، پاییز ۱۳۸۸.
۶. دانه کار، افشین، طرح مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی کشور (راه طی شده و چشم انداز آینده)، مجله علمی، تخصصی و تحقیقاتی بندر و دریا (ویژه نامه مناطق ساحلی یکپارچه کشور) سال بیستم، شماره ۱۲۷-۱۲۶، تیر و مرداد ۱۳۸۴.
۷. ذوالفقاری، یوسف، مدیریت و ساماندهی سواحل در قانون برنامه سوم و چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی؛ مجله علمی، تخصصی و تحقیقاتی بندر و دریا (ویژه نامه مناطق ساحلی یکپارچه کشور) سال بیستم، شماره ۱۲۷-۱۲۶، تیر و مرداد ۱۳۸۴.
۸. رهنمایی، محمدتقی، توانهای محیطی ایران، انتشارات دانایی توانایی، تهران، ۱۳۸۹.
۹. سازمان جهانی جهانگردی، برنامه ریزی توریسم در سطح ملی و منطقه ای، ترجمه بهرام رنجبریان و محمد زاهدی، انتشارات جهاد دانشگاهی واحد اصفهان، ۱۳۷۹.
۱۰. سرایی، فریبا، پیامدهای زیست محیطی توسعه توریسم، مجله محیط زیست، شماره ۳۹، ۱۳۷۸.
۱۱. علیمحمدی سراب، عباس و اشرفی، علی؛ نقش و ویژگی های اساسی سامانه اطلاعات جغرافیایی مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی کشور، مجله علمی، تخصصی و تحقیقاتی بندر و دریا (ویژه نامه مناطق ساحلی یکپارچه کشور) سال بیستم، شماره ۱۲۷-۱۲۶، تیر و مرداد ۱۳۸۴.
۱۲. کوروش نیا، علی، نگرشی بر مسائل زیست محیطی مناطق ساحلی، مجله علمی، تخصصی و تحقیقاتی بندر و دریا (ویژه نامه مناطق ساحلی یکپارچه کشور) سال بیستم، شماره ۱۲۷-۱۲۶، تیر و مرداد ۱۳۸۴.
۱۳. مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی سرشماری ها، ۱۳۸۵.
۱۴. -مطیعی لنگرودی، سید حسن وحیدری زهر؛ متنوع سازی اقتصاد روستاهای ساحلی با تاکید بر گردشگری صیادی، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال یکم، شماره ۱، پاییز ۱۳۹۱.

15. Edmunds, M; Rural tourism in Europe; Travel and tourism analyst, 6; 1999.
16. Hall. C, Michael and Page, J, Stephen; The geography of tourism and recreation; Routledge, 2002.
17. Hall, Derek; Kirkpatrick, Irene and Mitchell, Morag; Rural tourism and sustainable Business; Printed and bound in Great Britain by the Cromwell Press; 2005.
18. Kastenholtz, Elisaeth; The role and marketing implications of destination images on tourist behavior; The case of northern Portugal; A dissertation presented to university of central Florida; for the degree of Doctor of Philosophy; 2002.
19. Needham, d , Mark and Szustar, W, Brian; Situational influences on normative evaluations of coastal tourism and recreation management strategies in Hawaii; tourism management, 2011.
20. Sharpley, Richard; Rural tourism and the challenge of tourism diversification: the case of Cyprus; Tourism Management 23, 2002.
21. Phillips, M, R and Jones, L, A; Erosion and tourism infrastructure in the coastal zone: problems, consequences and management, Tourism management, 27; 2006.